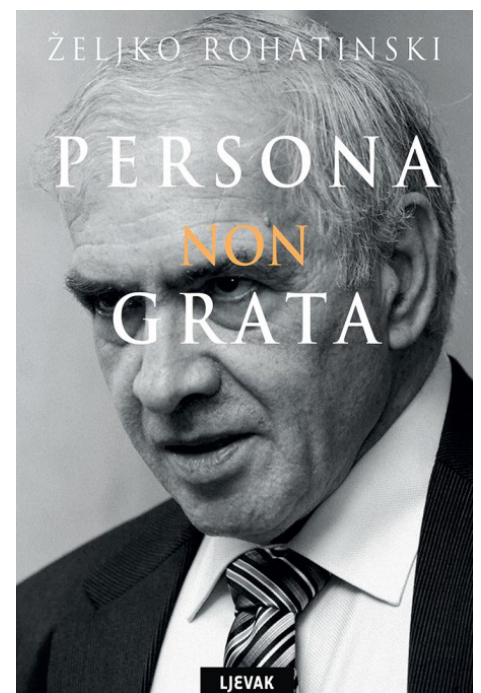

Pregled knjige „PERSONA NON GRATA“

Željko Rohatinski
www.macropuls.hr

Nova knjiga Željka Rohatinskog u izdanju Naklade Ljevak "Persona Non Grata" prikaz je njegove poslovne biografije od kraja 1990.-tih do danas. U njoj autor prikazuje i daje osobni osvrt na brojne ekonomske i političke događaje koji su izravno ili neizravno utjecali i na život mnogih ljudi u Hrvatskoj. Od raspada Jugoslavije i ekonomskih posljedica tih događaja za neovisnu Hrvatsku, suzbijanja hiperinflacije tijekom ratnih godina, problema stare devizne štednje, slučaja "Riječka banka", tečajne politike, preuzimanja Hypo banke od strane Bayerische Landesbank, različitim pritiscima na neovisnu središnju banku pa sve do brojnih drugih zanimljivih događaja koji su se odvijali tijekom i nakon njegovog dvanaestogodišnjeg guvernerskog mandata.

DIJELOVI IZ KNJIGE

O sebi

U mladosti sam bio tih i povučen, nisam mnogo izlazio ni trčao za curama. Moj svijet bile su knjige, posebno povijesne. Bavio sam se sportom, igrao šah i slušao ploče – prije svega rock. Mnogi su mislili da je to zbog kompleksa uzrokovanog mucanjem. Možda je u početku i bilo tako. Kasnije sam se prestao opterećivati time. Jednostavno – bio sam takav.

O poslu

Pratili su me atributi kejnsezijanac, monetarist, suverenist... Bilo je i drugačijih, ovisno o autoru, trenutku ili ciljevima. Nikad se nisam smatrao ničim od toga. Nastojao sam gledati što se stvarno zbiva i misliti svojom glavom. S takvim pristupom nije jednostavno naći istomišljenike niti je ugodno. Za svoje se poglede trebate izboriti čvrstim argumentima, gubeći prijatelje, a ponekad stvarajući i neprijatelje.

O politici

Ekonomski argumenti, pa čak ni „gola statistika“, nemaju veće značenje u svijetu politike. U takvim uvjetima alternativa je držati se struke ili se prilagoditi politici. Nisam s tim u vezi imao nikakvih dvojbi i to je imalo svoju cijenu. Naplata je jednom morala doći.

O nekim kritikama

Moji stavovi o recentnim ekonomskim zbivanjima i uvjerenje da naš

problem nije nedostatak znanja, već nedostatak hrabrosti da se djeluje nisu bili dobro primljeni od uobičajenih oponenta iz politike, poslovnog sektora i struke. Proglasili su me intervencionistom, antiglobalistom, populistom... Za takve sam uvijek bio i ostao persona non grata. Netko tko im, pozivajući se na opće dobro, otežava unosne poslove i relativizira njihove uspješne karijere.

O ekonomskoj strategiji (1992.)

Studija je „pala u zaborav“, jer se već u prvom koraku – privatizaciji – pokazala suprotna interesima političkih struktura.

O krizi u Riječkoj banci

Među bankama s kojima je Riječka banka obavljala arbitražne poslove i koji su, na njezin račun, ostvarivali dobit iz tih poslova, bio je i sam BLB. Zar zaista nisu ništa znali?

O staroj deviznoj štednji

Čvrst stav HNB-a bio je da NLB ne može dobiti dozvolu za poslovanje u Hrvatskoj dok se ne riješi pitanje stare devizne štednje u Ljubljanskoj banci. Nažalost, pravno rješenje u korist štediša doneseno je tek 2014. presudom Europskog suda za ljudska prava. Zadovoljština za one koji su još bili živi.

O pritiscima na HNB

Pritisaka na HNB bilo je mnogo. Stvarnih i insceniranih. Zašto ovih drugih? Zato što je mnogima postalo jasno kolika je zapravo moć koncentrirana u neovisnoj središnjoj banci. Time je i funkcija guvernera postajala vrlo „atraktivna“.

O kupnji Hypo banke od strane BLB-a

Neki su smatrali da ulogu BLB-a u slučaju Riječke banke treba ostaviti u prošlosti, dok je meni najviše smetao arogantan stil BLB-ova nastupa. Zajedno s neinstitucionalnim djelovanjem političara, izgledalo je da nas tretiraju kao koloniju.

O kraju drugog guvernerskog mandata

Vujčić me je upozorio da se obavezno javim Milanoviću vezano za moj istup u Opatiji. Nisam to učinio, braneći pravo na javno iznošenje stručnog mišljenja. Nekoliko dana poslije, zazvonio je telefon. Premijer. Račun mojih višegodišnje loših odnosa s politikom i političarima konačno je stigao na naplatu.

UVOD

„Najteža godina“ naslov je intervjua koji sam u veljači 2012. dao Lidiji Martinović za magazin Banka. Otplata dugova, financiranje deficita i pokretanje gospodarskog rasta bit će u ovoj godini teži nego u svim prethodnim. Za HNB i guvernera Željka Rohatinskog ova će godina vjerojatno biti najzahtjevnija u posljednjih dvanaest, koliko je na čelu središnje banke, zaključila je novinarka.

I bila je. Još jedna od „bitaka“ kroz koje sam se profilirao. Kao čovjek i kao ekonomist. Dobar ili loš, nije na meni da sudim. U svakom slučaju, mnogi su govorili, prilično osebujan lik.

U mladosti sam bio tih i povučen, nisam mnogo izlazio ni trčao za curama. Moj svijet bile su knjige, posebno povijesne. Bavio sam se sportom, igrao šah i slušao ploče – prije svega rock. Mnogi su mislili da je to zbog kompleksa uzrokovanog mucanjem. Možda je u početku i bilo tako. Kasnije sam se prestao opterećivati time. Jednostavno sam bio takav.

Zasnovao sam obitelj s kolegicom s fakulteta, Marijom, i dobili smo dvoje djece: Natašu i Vedrana. Nastojao sam što bolje brinuti se o njima, ali to je ponekad bilo teško zbog obujma posla – u Republičkom zavodu za društveno planiranje (RZDP), Ekonomskom institutu Zagreb (EIZ) i Hrvatskoj narodnoj banci (HNB) – i s njime povezanog čestog izbjivanja iz kuće. Nikad im nisam mnogo pričao o poslu, ne želeći ih njime opterećivati. Ali oni su ga itekako proživljavali uz supruga i oca s kojim su provodili premalo vremena. Moralo se to poslije odraziti i na njihove živote. Svojim sam im primjerom nastojao prije svega usaditi duh časti i poštenja. Vjerujem da sam u tome uspio i zato ovu knjigu posvećujem njima.

Razlog zašto nisam imao „ležerniji“ odnos prema poslu i time više slobodnog vremena prvenstveno leži u tome što sam poslu nastojao pristupati odgovorno, unoseći sebe u njega, a ne tek ga rutinski odrađujući. Jedino sam tako znao i mogao. Slično sam tražio i od drugih. Možda ponekad pretjerano, ali nikad nemoguće.

Živjeli smo u skromnim stanovima u kojima nikad nije bilo dovoljno prostora za rad. Neke od svojih najboljih tekstova napisao sam u krevetu, jedinom raspoloživom mjestu. To se promijenilo tek u posljednjim godinama na način i pod cijenu koju ne bi nikome poželio. Dugogodišnja prisutnost u medijima donijela mi je niz poznanika. Kad su se reflektori konačno ugasili, i oni su nestali.

U poslu su me pratili atributi kejnjesijanac, monetarist, suverenist... Bilo je, naravno, i drugačijih, ovisno o autoru, trenutku ili ciljevima. Nikad se nisam smatrao ničim od toga. Nastojao sam se držati vrlo jednostavnog načela: gledaj što se stvarno zbiva i misli svojom glavom. Savjetovao sam to i suradnicima.

S takvim pristupom nije jednostavno naći istomišljenike niti je to ugodno. Za svoje se poglede trebate izboriti čvrstim argumentima, gubeći prijatelje, a ponekad stvarajući i neprijatelje, često samo zbog taštine.

Autoritet funkcije ne znači mnogo. Ako ste u krivu, to će se kad-tad pokazati, a onda vas nikakva funkcija ne spašava od blamaže. Pritom morate biti svjesni da je, neovisno o individualnim kvalitetama, posao prije svega timski rad. Rezultat bitno ovisi o osjećaju zajedništva i predanosti zajedničkom cilju. Čak i onda kada se razilaze mišljenja o načinu ostvarivanja tog cilja.

U tom su kontekstu u mojemu profesionalnom djelovanju važnu ulogu odigrali i odnosi s medijima. Nastojao sam biti maksimalno otvoren prema njima, a oni su – u najvećem broju slučajeva – bili vrlo korektni prema meni. Uz česte brifinge, HNB je svake godine organizirao i „predbožićni“ domjenak s novinarima. Na njemu su mogli postavljati apsolutno sva pitanja iz djelokruga rada središnje banke i na njih odmah dobiti odgovore. Jedino su u slučaju poslovnih tajni bili zamoljeni da te odgovore ne objave, nego da im oni posluže samo za sagledavanje konteksta određenih događaja. Poštovali su to i držali se toga.

Stari „štos“ iz povijesti, iako u potpuno neusporedivim okolnostima i s neusporedivim posljedicama. U Drugom svjetskom ratu, završetkom operacija u sjevernoj Africi, počela su medijska nagađanja gdje će se dogoditi sljedeći udar. Logično je bilo pretpostaviti da će to biti Sicilija, što su saveznici željeli prikriti da ne izgube efekt iznenađenja za neprijatelja. Međutim, nagađanja su postajala sve preciznija pa je D. Eisenhower na izravno pitanje odgovorio: „Da, Sicilija, ali ako to objavite, imat ćete na duši mnogo ljudskih života.“ Nisu objavili. Pitam se bi li i danas tako postupili.

Na kraju, nakon svih tih godina, postavljam si pitanje: Bih li sve ponovio? Odgovor je jednostavan. Naravno da ne bih. Ili možda ipak...

Zagreb, 11.12.2019
Broj 13

Željko Rohatinski
www.macropuls.hr

MACROPULS
